

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО РУХУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В. А ГОЛОВЕНЬКО,
канд. політ. наук

VALERIY A. GOLOVEN'KO,
Ph.D. in Political science

Abstract. **Problems of Development of the Ukrainian Youth Movement at its Current Stage.**

The author attempted to examine the problems in the development of the now days youth movement as a mechanism of implementation of youth policy. The article analyses the three major components of youth movement: institutional (or organisational), regulative (or normative) and communicative (or informational) ones.

Процеси, що відбуваються у зв'язку з розбудовою української держави, привели до значних змін у політичному житті суспільства. З одного боку, формується нова структура політичної системи, а з іншого – якісно змінюються її складові частини.

Виступаючи в лютому 2000 р. у Верховній Раді України з "Посланням про стратегію економічного і соціального розвитку країни на 2000–2004 роки", Президент України Л. Кучма підкреслював: "Україна є новим державним утворенням. Тобто молодим державним організмом, який постійно й активно шукає нові форми свого розвитку і, якщо хочете, просто приречений на динамізм та здоровий реванш за віки бездержавного існування. Зрозуміло, що для цього потрібна відповідна політика... Перехід до нових форм життя висуває на передній план нову генерацію людей, які прагнуть до самореалізації і мають для цього об'єктивні передумови. Їхня амбітність, підприємливість і працездатність спроможні слугува-

ти локомотивом у прискоренні економічного і соціального розвитку держави. Такі люди вже на підході. Завдання полягає у тому, щоб відкрити їм доступ до політики влади, до живої конкретної роботи"¹.

Важливим фактором виховання таких людей, прискорення процесу соціалізації молоді в цілому є реалізація в країні державної молодіжної політики, яка стала нині одним з найважливіших, пріоритетних і специфічних напрямів діяльності держави і здійснюється в інтересах як молодих громадян, так і суспільства в цілому. Механізмом здійснення цієї політики, як на думку автора, є молодіжний рух, структури якого представлені практично у всіх формах політичної і соціальної організації суспільства.

У ході становлення правової, демократичної держави в Україні молодіжний рух формується як самостійна складова частина структур самоорганізації суспільства, стає якісно іншим організаційно і за змістом діяльності. Створено державні органи для роботи

з молоддю, прийнято основи ювенального законодавства, змінюються методи та напрями роботи молодіжних організацій з молоддю, співпраці з органами влади, інтеграції у міжнародні молодіжні структури. В структурі молодіжного руху виділилися такі три основні складові підсистеми: інституційна (або організаційно-інституційна), регулятивна (або нормативна) та комунікативна (або інформаційна).

Упродовж останніх п'ятнадцяти років свого розвитку український молодіжний рух у складних політичних та економічних умовах (найважливішим, визначальним у політичному плані тут стало здійснення так званої "перебудови" та проголошення незалежності України) пройшов непростий шлях перш ніж набув тих рис, якими він нині характеризується.

По-перше, відбулося формування його регулятивної підсистеми. Перші підвалини були закладені ще законодавством СРСР, до складу якого до кінця 1991 р. входила Україна. Так, 1990 р. був прийнятий Закон СРСР "Про громадські об'єднання", який вперше за радянської доби виходив з реалій тієї багатопартійності, яка формувалася в країні. Ще більш значною подією для розвитку молодіжного руху стало прийняття 16 квітня 1991 р. Закону СРСР "Про загальні засади державної молодіжної політики в СРСР". Цей процес поглибився за доби незалежності України. Так, 16 червня 1992 р. було прийнято Закон України "Про об'єднання громадян", 15 грудня 1992 р. - Декларацію "Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні", 5 лютого 1993 р. - Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні", 1 грудня 1998 р. - Закон України "Про молодіжні та дитячі громадські організації". Окрім цих основних, базових законів, прийнято низку інших законодавчих актів, що регламентують порядок здійснення державної молодіжної політики.

Значну увагу проблемам молоді, молодіжного руху приділяє Президент України Л.Кучма, що засвідчується, зокрема, його Указами: від 4 грудня 1996 р. "Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики", від 6 жовтня 1999 р. "Про першочергові заходи щодо державної молодіжної політики та підтримки молодіжних громадських організацій" та від 29 березня 2001 р. "Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики".

На вирішення питань молодіжної політики, молодіжного руху націлена низка постанов Кабінету Міністрів України, зокрема основні з них: від 22 серпня 1996 р. "Про сприяння діяльності Українського національного комітету молодіжних організацій", від 20 березня 1998 р. "Про Комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні ("Молодь України")", від 18 червня 1999 р. "Про стан реалізації державної молодіжної політики".

По-друге, впродовж останнього часу значно змінилася інформаційна підсистема молодіжного руху України. Вийшли з підпорядкування ЛКСМУ, а потім СМОУ всі молодіжні видання. Деякі з них отримали статус загальномолодіжних, наприклад, орган ЦК ЛКСМУ "Молодь України" стала загальнополітичною молодіжною газетою з такою ж назвою, інші змінили тематику і спрямованість своєї діяльності чи зовсім припинили існування. Появилися нові молодіжні, дитячі видання. Так, за даними Держкомінформу нині в Україні зареєстровано для загальнодержавного поширення 53 дитячі газети, 64 журнали і 7 альманахів для дітей². Низку газет і журналів почали видавати новоутворені громадські молодіжні та дитячі організації, серед них, наприклад, такі: "Молодіжний об'єктив" (Український національний комітет молодіжних організацій), "Українське

студентство" (Українська студентська спілка), "Молодь" (Соціалістичний конгрес молоді), "Нова політика" (Асоціація молодих українських політологів і політиків), "Вірю" (Організація "Українська молодь - Христотів"), "Цвіт України", "Пласт", "Пластовий шлях" (Пласт - Українська скаутська організація), "Поступ" (Перша студентська українська профспілка), "Нова генерація" (Всеукраїнське громадське об'єднання "Нова генерація") та інші. Почали виходити деякі молодіжні видання і на обласному рівні, наприклад, "Світ молоді" (Івано-Франківська область), "Молодежь Донбасса" (Донецька область), "Нова Україна" (Харківська область), "Ровесник" (Тернопільська область) та інші. 1994 р. було утворено Українське молодіжне агентство (УМА).

Але найбільш значимі зміни сталися впродовж останнього часу в організаційно-інституційній підсистемі українського молодіжного руху. Нині замість дітищ тоталітарної радянської системи - комсомольської та піонерської організацій, створено си-

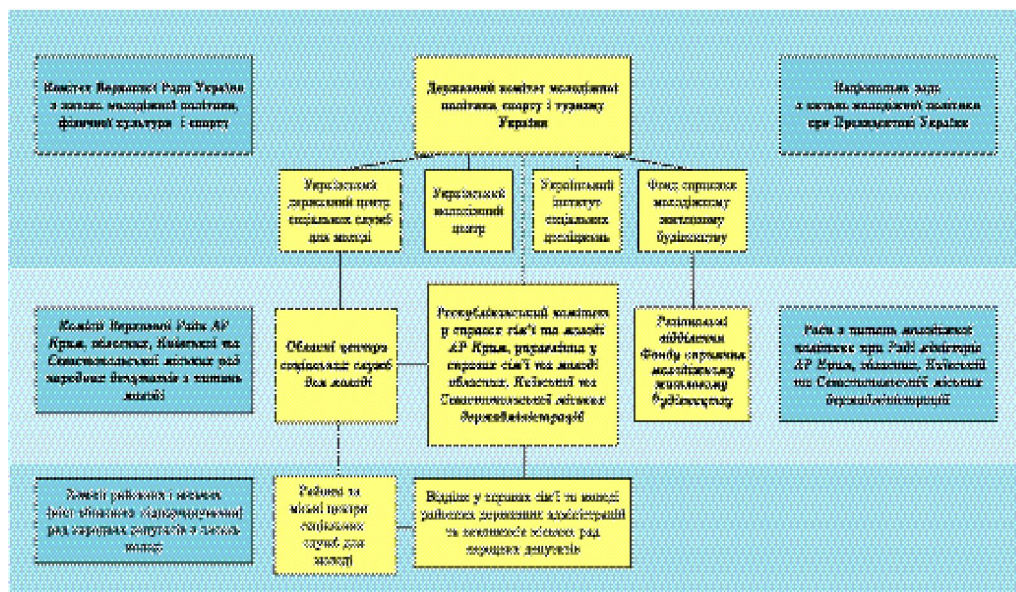
стему державних інститутів, що займаються формуванням та здійсненням державної молодіжної політики, утворилася низка різноманітних за політичними уподобаннями та формами діяльності громадських молодіжних і дитячих об'єднань.

На рівні центральних органів державної влади механізм формування та реалізації молодіжної політики включає Національну раду з питань молодіжної політики при Президенті України, Комітет Верховної Ради України з питань молодіжної політики, фізичної культури, спорту і туризму, Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України. До вирішення питань державної молодіжної політики залучаються й інші органи центральної виконавчої влади. Відповідні структури створені й на обласному та районному рівнях (див. рис.1).

Центральною координуючою структурою державної виконавчої влади є Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму

Рисунок 1

Структура органів, що забезпечували реалізацію державної молодіжної політики у законодавчих та виконавчих органах влади, в органах місцевого самоврядування у 1999 році

України, який діє спільно з іншими міністерствами та центральними органами державної виконавчої влади через місцеві органи державної виконавчої влади. Останні складаються із структурних підрозділів роботи з молоддю, які 2000 року включили Комітет у справах сім'ї та молоді Автономної Республіки Крим, 24 управління обласних держадміністрацій, Київське та Севастопольське управління міських держадміністрацій, 723 районних та міських відділи у справах сім'ї та молоді. У цих органах працювали 1,6 тис. осіб³.

Одним з найголовніших напрямів діяльності Держкоммолодьспорттуризму, підпорядкованих йому структур є вирішення питань соціальної допомоги, надання соціальних послуг, профілактики та реабілітації молоді, попередження правопорушень та злочинності серед підлітків та молоді. З метою реалізації складних і важливих соціальних програм стосовно молоді в Україні на початку 2000 р. створено 546 центрів соціальних служб для молоді з чисельністю працівників у них 2448 осіб. Соціальну роботу з молоддю проводили також понад 1500 спеціалізованих формувань, таких як реабілітаційні та кризові центри, служби "телефону довіри", консультативні пункти, агентства та біржі праці, школи батьківської підтримки, клубні об'єднання тощо⁴.

З квітня 1991 р. діє Український інститут соціальних досліджень (до жовтня 1997 р. він називався "Український науково-дослідний інститут проблем молоді"), який виступає передусім як державний науково-дослідний центр з вивчення, проблем молоді. Впродовж десяти років діяльності колективом інституту було реалізовано понад 200 наукових проектів і програм, видано 130 монографій, колективних збірників та науково-інформаційних зошитів загальним тиражем 122 тис. примірників. За роки свого існування інститут провів понад 20 міжнародних

і всеукраїнських науково-практичних конференцій та навчальних семінарів. У складі інституту активно працює Центр соціологічних досліджень, яким лише впродовж 2000 р. було проведено 23 всеукраїнських та регіональних опитування населення України, в тому числі й молоді.

Отож, нині в Україні створено розгалужену систему державних органів, метою яких є формування та реалізація державної молодіжної політики.

Разом з тим, питаннями реалізації молодіжної політики займаються не лише державні органи. Молодь також не стоїть осторонь тих процесів, які нині відбуваються в політичному, громадському житті суспільства, вона намагається підвищити ефективність свого впливу на суспільне життя, старається об'єднатися, зорганізуватися у свої громадські об'єднання.

Необхідно підкреслити, що новітній п'ятнадцятирічний період розвитку українського молодіжного руху на своєму першому етапі характеризувався появою маси різноманітних громадських молодіжних структур, які називалися тоді "неформальними об'єднаннями молоді". Вони відрізнялися від своїх попередників, що діяли раніше або напівлегально, або під контролем комсомолу, своєю незалежністю від нього, масовістю (деякі такі об'єднання нараховували у ряді міст від 500 до 3000 чоловік, 1988 р. самодіяльні групи діяли більш як за 200 напрямками), а також тим, що ці молодіжні об'єднання намагалися активно займатися проблемами росту політичної культури молоді, пробудження національної самосвідомості, підвищення інтересу до історії України, етнографії українського народу⁵. Трохи пізніше саме з цього "неформалітету" головним чином почали формуватися організовані структури молодіжного руху.

У цей час активно розвивався й інший напрям неформальної молоді-

жної ініціативи – так званої “молодіжної субкультури”, яка включає в себе різноманітні та якісно відмінні вияви активності молоді, зокрема, як частини широкого середовища “андеграунду”. Впродовж цього новітнього періоду розвитку молодіжного руху в Україні ця його частина пройшла складний шлях зі своїми етапами розквіту і певного занепаду. Всі “молодіжні субкультури”, які існували в цей час, умовно можна поділити на дві великі групи. До першої групи належать так звані “традиційні” молодіжні субкультури, тобто такі, які вже тривалий час існували в країні (гіппі, панки, байкери, рок-біблі, бітломани), а до другої – “новітні”, що виникли вже в останнє десятиліття (толкієністи, індіаністи, уніформісти, трешери, брейкери, репери, рейвери, металісти тощо).

Неформальна ініціатива має значний вплив на молодь, проте, як на думку автора, суть, зміст молодіжного руху більшою мірою виражаються через його організовану частину – різноманітні громадські об'єднання молоді та дітей. Ось чому у статті робиться детальний аналіз саме їх діяльності.

Протягом десяти років розбудови української держави, незважаючи на складну політичну, економічну, соціальну ситуацію в країні, громадські структури молодіжного руху активно розвиваються, зберігаючи свої історичні традиції, корені, займають відповідне місце у політичній системі суспільства і нині набули досить виразної окресленості і визначеності.

Визначальною рисою молодіжного руху України є його демократичність за характером творення та існування: переважна більшість молодіжних і дитячих об'єднань створена самою молоддю. Демократичність руху забезпечується ще і тим, що чинне законодавство практично знімає всі обмеження, які існували раніше, на створення

юнацьких об'єднань, за винятком тих, що є деструктивними, кримінальними для суспільства.

Молодіжний рух України відзначається великою кількістю різнопланових за напрямками діяльності і політичними уподобаннями громадських молодіжних організацій. Так, з року в рік зростає кількість всеукраїнських молодіжних та дитячих об'єднань: якщо на 1 січня 1995 р. їх було 28, 1996 – 35, 1997 – 46, 1998 – 52, 1999 – 66, то на початок 2000 р. – уже 79⁶. Причому необхідно підкреслити, що темп їх створення поступово підвищується: якщо впродовж 1997 р. відповідно до чинного законодавства було зареєстровано 6 всеукраїнських об'єднань, 1998 – 11, 1999 – 17, то 2000-го – 19.

Триває поглиблення процесу становлення структур громадських молодіжних та дитячих об'єднань на регіональному рівні. На початок 2000 р. було зареєстровано 302 обласних відділення всеукраїнських організацій, 587 обласних молодіжних і дитячих організацій. На міському та районному рівнях діяло 2054 громадських молодіжних та дитячих структури. Це набагато більше, ніж наприкінці 1998 р. (тоді в Україні існувало трохи більше 500 об'єднань з обласним і понад 1000 – з районним та міським статусом)⁷.

Однак масштаби поширення громадських молодіжних і дитячих об'єднань у різних регіонах неоднакові. Наприклад, якщо на обласному рівні у Дніпропетровській області діє 69 громадських молодіжних та дитячих об'єднань, у Львівській – 67, у Донецькій – 64, у Рівненській – 61, то у Херсонській області – 10, Чернігівській – 4⁸.

Процес регіоналізації в цілому позитивне явище, оскільки сприяє загальному спрямуванню соціальної політики, наближує молодіжні і дитячі громадські об'єднання до осо-

бистості, вирішення її проблем. Це також відповідає загальносвітовим тенденціям.

Кількість громадських молодіжних та дитячих об'єднань продовжує зростати, але характерним є те, що вони малочисельні за складом. Більшість із них маловідомі для молоді, не користуються в неї належним авторитетом та престижем. Це підтверджують соціологічні дослідження. Так, за даними моніторингового дослідження громадської думки населення України, що проводиться Українським інститутом соціальних досліджень з 1992 р., у травні 1993 р. 3,5% молодих людей заявили, що вони є членами громадських молодіжних організацій, у червні 1994 р. – 1,4%, у жовтні 1995 р. – 5,3%, у вересні 1999 р. – 3%, у травні 2000 р. – 2%⁹.

Це підтверджує і кількісний склад зареєстрованих відповідно до чинного законодавства всеукраїнських молодіжних об'єднань, в яких перебуває дуже невелика частина юнаків та дівчат. За свідченнями керівних органів самих молодіжних та дитячих об'єднань, найбільшою за складом залишається Спілка піонерських організацій України, яка об'єднує понад 700 тис. осіб¹⁰. Але її членами, у першу чергу, є все ж таки діти, а не молодь. Асоціація профспілкових організацій студентів України налічує у своїх лавах близько 800 тис. фіксованих членів, яка, незважаючи на те, що є громадським об'єднанням молоді, як профспілка має свій специфічний напрям роботи і юридичний статус. Молодіжна морська ліга об'єднує майже 60 тис. осіб, близько десяти організацій мають у своїх рядах 10–15 тис. членів, а всі інші – лише по 2–3 тис.¹¹

Враховуючи складне соціально-економічне становище в країні, настрій молодих людей, досить значна частина молодіжних організацій займається вирішенням різноманітних соціальних, професійних, освітніх

питань молоді, намагаючись забезпечити їй певний соціальний захист. Серед усіх 79 всеукраїнських молодіжних і дитячих громадських об'єднань, зареєстрованих відповідно до чинного законодавства на початку 2000 р., питаннями соціальної адаптації молоді тою чи іншою мірою займалися більше 40¹².

Останнім часом в Україні все більших масштабів набуває волонтерський рух. Причому волонтерські загони створюються і діють як при громадських об'єднаннях, так і при державних органах. Так, наприклад, тільки у Києві під патронатом Київського центру соціальних служб для молоді працює близько 3 тис. волонтерів. Вони добровільно і безкоштовно надають допомогу інвалідам і сиротам, підтримують багатодітні сім'ї, працюють у центрах реабілітації для дітей та молоді, що постраждали від насильства, в кризових стаціонарах, беруть участь у реалізації програми "Діти вулиці". У листопаді 1999 р. за ініціативи Українського державного центру соціальних служб для молоді у Києві відбувся Всеукраїнський з'їзд волонтерів.

З іншого боку, впродовж останніх років поглиблюється процес певної політизації українського молодіжного руху, хоча молодь у своїй масі залишається аполітичною. Це підтверджують соціологічні дослідження, зокрема вищезазване, яке було проведене УІСД та Центром "Соціальний моніторинг" у травні 2000 р.: відповідаючи, наприклад, на запитання "Який ідейно-політичний напрям найбільше відповідає Вашим власним переконанням?", 27% респондентів віком 14–28 років відповіло, що вони не орієнтуються в політичних течіях, 23% – що їх переконанням не відповідає жодний ідейно-політичний напрям, лише 3% сказали, що є членами політичних партій¹³.

Проте все більше спостерігається тенденція до створення припартийних молодіжних організацій, таких

об'єднань молоді, що намагаються залучати її до активної політичної діяльності. Так, 1999 р. Мінюст України зареєстрував 6 таких всеукраїнських організацій, що становить 35,3% всіх узаконених впродовж цього часу організацій, тоді як на кінець 1998 р. об'єднання такого спрямування становили близько 15%. Нині майже всі провідні політичні партії України мають молодіжних партнерів. І на регіональному рівні організації такого напрямку становлять значну частку серед всіх громадських об'єднань молоді. Так, наприклад, у Сумській області серед 26 молодіжних та дитячих об'єднань такими є 12, або 46,2%, у Волинській області 7 з 24 (29,2%)¹⁴.

На політичній карті країни появилися "молодіжні" партії: партія "Молода Україна", Організація політичного розвитку – Молодіжна партія України та партія "Нова генерація"¹⁵.

Важливого значення у діяльності багатьох молодіжних і дитячих об'єднань надається виховній роботі серед молоді та дітей (з усіх зареєстрованих всеукраїнських організацій її проводять близько 30%). Усе більшого розмаху набуває така форма роботи з дітьми, як організація таборів, що, на жаль, постійно ускладнюється через фінансові проблеми, слабку матеріальну базу, відсутність необхідної кількості підготовлених кадрів.

Активно заявляють про себе релігійні молодіжні об'єднання. Успіхом їх діяльності стало проведення 12-19 вересня 1999 р. З'їзду християнської молоді України, що провадився за ініціативи та підтримки восьми основних українських християнських церков.

Впродовж останніх років поглиблюється консолідуєча роль у молодіжному русі Українського національного комітету молодіжних організацій.

Підвищенню авторитету УНКМО значною мірою сприяло

прийняття у грудні 1998 р. Закону України "Про молодіжні та дитячі громадські організації", в якому, зокрема, законодавчо визначено його статус ("Український національний комітет молодіжних організацій – спілка, що об'єднує більшість легалізованих всеукраїнських молодіжних та дитячих організацій, а також обласних, Автономної Республіки Крим, київських та севастопольських міських об'єднань молодіжних та дитячих громадських організацій"), місце в молодіжному русі ("Молодіжний рух в Україні координується Українським національним комітетом молодіжних організацій, який є незалежною неурядовою організацією і має статус всеукраїнської спілки молодіжних та дитячих громадських організацій"), а також підкреслено, що Верховна Рада України при затвердженні Державного бюджету України передбачає в ньому окремим рядком видатки на підтримку спілки¹⁶.

Посиленню координуючої, лідируючої ролі УНКМО в молодіжному русі України сприяє й те, що саме УНКМО був серед ініціаторів проведення ряду важливих заходів, а саме: Конгресу української молоді "Молодь України за соціальний прогрес і злагоду в суспільстві" (1997 р.), IV-го Світового конгресу українських молодіжних організацій "Майбутнє України – в руках молоді" (1998 р.), I-го Всеукраїнського форуму української молоді "Молодь – за майбутнє України", Парламентських слухань з питань реалізації молодіжної політики (1999 та 2000 рр.), З'їзду християнської молоді України (1999 р.), багатьох інших важливих акцій та заходів соціального, інформаційного, культурологічного, освітньо-виховного спрямування, що мали за мету посилення реалізації державної молодіжної політики, вирішення актуальних соціальних проблем молоді в Україні. Лише впродовж 1999 р. УНКМО профінансував частково чи повністю 121 програму

51 громадського молодіжного та дитячого об'єднання.

Значна увага приділяється поглибленню діяльності регіональних структур УНКМО, розширенню співпраці з місцевими органами державної влади, підвищенню їхнього авторитету серед лідерів громадських молодіжних об'єднань, широкого загалу молоді.

Усе це сприяло посиленню ролі УНКМО у розвитку молодіжного руху країни. Якщо 1992 р. до складу УНКМО входило 14 всеукраїнських громадських об'єднань молоді, 1997-го – 28 всеукраїнських молодіжних і дитячих організацій та 19 регіональних об'єднань, то у середині 2000 р. спілка уже об'єднувала 61 всеукраїнську організацію, понад 500 місцевих об'єднань і мала свої представництва в усіх областях України¹⁷.

З кожним роком поглиблюється співпраця органів державної влади з громадськими молодіжними та дитячими організаціями, яка будується нині на основі положень Законів України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" і "Про молодіжні та дитячі громадські організації".

Упродовж останнього часу значно посилила свою роботу Національна рада з питань молодіжної політики при Президентові України, особливо плідною стала її співпраця з УНКМО. Активно співпрацює з молодіжними організаціями Комітет Верховної Ради України з питань молодіжної політики, фізичної культури, спорту і туризму, членами якого є 4 представники молодіжних об'єднань. Усього ж у Верховній Раді України молодіжний рух представлений 11 депутатами¹⁸.

Сталися певні позитивні зрушення у фінансуванні програм і заходів молодіжних організацій. Якщо 1997 р. УНКМО з Держбюджету отримав 2,5 млн. грн., 1998 р. – 7 млн., 1999 р. – 9 млн., то 2000 р. – 12,7 млн. грн.¹⁹

1999 р. за рахунок місцевих бюджетів було надано допомогу на здійснення програм і заходів 260 молодіжних громадських організацій²⁰.

Необхідно підкреслити, що останнім часом керівництво держави досить високо оцінює роль і місце громадських об'єднань молоді, їх лідерів у вирішенні молодіжних проблем, державотворчих процесів. Так, понад 30 представників молодіжних організацій відзначені державними нагородами, на початку 2000 р. керівниками Департаменту молодіжної та сімейної політики, ряду інших підрозділів Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України були призначені лідери УНКМО, інших громадських молодіжних організацій²¹.

Разом з тим, існує і багато проблем. Так, на думку автора, негативно впливає на розвиток українського молодіжного руху як на всеукраїнському, так і місцевому рівнях те, що хоча впродовж всього періоду існування незалежної української держави в ній існують державні органи виконавчої влади, які займаються вирішенням питань формування та реалізації молодіжної політики, проте постійно змінюється їх статус, місце у структурі владних органів (лише впродовж 1999 – 2000 рр. це відбувалося тричі).

Хоча в останні роки збільшується фінансування соціально-культурних закладів, установ та заходів, пов'язаних з реалізацією державної молодіжної політики і соціального захисту молоді, проте насторожує те, що частка його в бюджеті знижується: якщо 1998 р. кошти, виділені на реалізацію державної молодіжної політики, становили 21,6% видатків зведеного бюджету, то 1999 р. – лише 16,5%²².

Ще неповною мірою використовується потенціал організацій молоді у вирішенні молодіжних, загальнодержавних проблем. Так, молодіж-

ними та дитячими організаціями – членами УНКМО впродовж 1999 р. було подано заявок на фінансування програм та заходів на загальну суму 44 млн. грн., але їхні запити були задоволені лише на 18,6%²³.

Незважаючи на певні успіхи у розвитку інформаційної підсистеми українського молодіжного руху на сучасному етапі, необхідно підкреслити, що складне економічне становище, обмежене фінансування молодіжної сфери з боку держави негативно вплинули на неї. Так, наприклад, з року в рік скорочуються обсяги теле- і радіопередач для дітей та молоді: якщо 1998 р. в загальному обсязі місцевого телебачення державних телерадіоорганізацій передачі для дітей, юнацтва та молоді становили 9,3%, то 1999 р. – 8,1%, а радіомовлення – відповідно 8,2 і 7,0%²⁴.

Становлення громадських структур молодіжного руху України супроводжується також деякими негативними процесами. Так, до тих, що вже були названі вище, можна додати і недостатню матеріальну базу громадських молодіжних і дитячих об'єднань, і постійну фінансову скруту, і нерозвиненість організаційних структур на місцях, і нестачу підготовлених кадрів для роботи з молоддю.

В українському молодіжному русі не викоренено і таке негативне явище, як наявність певної гуртківщини, чвар. Саме це є однією з основних причин того, що Україна до цього часу не стала повноправним членом Всесвітньої організації скаутського руху. Подібна ситуація призвела до того, що на всеукраїнському рівні зареєстровано дві Спілки української молоді.

Ця ж проблема негативно позначається на розвитку так званого молодіжного парламентаризму в Україні. Через гуртківщину, певну амбіційність деяких лідерів громадських молодіжних організацій тривалий час вели "війну компроматів" як на

всеукраїнському, так і регіональному рівнях представники Українського молодіжного парламенту та Молодіжного парламенту України.

2000 року подібна ситуація склалася і в Українському національному комітеті молодіжних організацій, про що активно писала преса²⁵. На думку автора статті, для УНКМО це значною мірою обумовлено ще й тим, що при створенні Спілки, яка відповідно до Закону України "Про молодіжні та дитячі громадські організації" є координатором молодіжного руху в Україні, було закладено певну методологічну помилку: згідно зі Статутом до її складу можуть входити всі категорії молодіжних об'єднань, у тому числі й молодіжні організації з певною політичною орієнтацією, припартійні молодіжні об'єднання. Проте, як показує досвід країн з розвинутою демократією, цього робити не варто. Наприклад, в Німеччині в подібну спілку – Німецьке федеральне коло молоді, об'єднані всі громадські молодіжні організації за винятком партійно-політичних організацій, які співпрацюють у Колі політичної молоді²⁶. Подібна ситуація і в Франції.

Те, що до складу УНКМО входять припартійні молодіжні об'єднання, деякою мірою позитивно впливає на розвиток громадських структур молодіжного руху. Так, представники саме цих організацій упродовж останніх років лобіюють інтереси Спілки у Верховній Раді України, в результаті чого у Державному бюджеті України визначається окремим рядком фінансування програм та заходів УНКМО, розмір якого у кілька разів вище від того фінансування, яке здійснюється через Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України. Проте політичні уподобання представників різних припартійних молодіжних об'єднань не завжди сприяють консолідації молодіжного руху через УНКМО, призводять до того, що ін-

коли бюджетні кошти йдуть усе ж таки не за призначенням, тобто не на вирішення соціально значимих молодіжних проблем.

Метастази гуртківщини, на жаль, відразу ж проникли і в новоутворений організм "політичного" молодіжного руху. Так, ледь не з першого дня свого існування скандалами обросла партія "Молода Україна".

Проте, громадські молодіжні та дитячі об'єднання, незважаючи на всі перепони, за підтримки Національної ради з молодіжної політики при Президентові України, Комітету Верховної Раді України з молодіжної полі-

тики, фізичної культури, спорту і туризму, Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України, інших органів центральної та місцевої виконавчої влади організації зміцнюються, розширюються, перетворюючись на невід'ємну складову структур самоорганізації українського суспільства. І загалом молодіжний рух України все активніше заявляє про себе в алгоритмі суспільного життя країни як інструмент формування та реалізації молодіжної політики, яка здійснюється як в інтересах молодих громадян, так і суспільства, держави в цілому.

¹ Л.Кучма. Вірю в український народ: Вибрані статті, виступи. – К.: Видавничий дім "Альтернативи", 2000. – С. 462.

² Бажал І. Слово – не воробей: як вилетить, так и поймаєш // Зеркало недели. – 2001. – 21 апр.

³ Про становище молоді в Україні (за підсумками 1999 року): Щорічна доповідь Президентові України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. – С. 188.

⁴ Там само. – С. 88.

⁵ Головенько В.А. Український молодіжний рух у ХХ столітті (історико-політологічний аналіз основних періодів). – К.: А.Л.Д., 1997. – С.97.

⁶ Про становище молоді в Україні (за підсумками 1999 року). – С.106.

⁷ Там само. – С. 73.

⁸ Там само. – С. 72–73.

⁹ Моніторинг громадської думки населення України: Інформаційний бюлетень. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, Центр "Соціальний моніторинг", 1999. – №9. – С.19; Результати моніторингового опитування населення України стосовно соціального становища молоді. – К.: Український ін-т соціальних досліджень. 2000. – С.11.

¹⁰ Пионери – значит первооткрыватели, а вовсе не маленькие коммунисты // Зеркало недели. – 2000. – 20 нояб.

¹¹ Про становище молоді в Україні (за підсумками 1998 року): Щорічна доповідь Президентові України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України. – К.: ТМ PrintXPress, 1999. – С. 90.

¹² Про становище молоді в Україні (за підсумками 1999 року). – С. 74.

¹³ Результати моніторингового опитування населення України стосовно соціального становища молоді. – С.17.

¹⁴ Про становище молоді в Україні (за підсумками 1999 року). – С. 76.

¹⁵ Карабиньош А. Зелений прапор Енді Воргола. Що об'єднує українську молодь? // Політика і культура. – 2000. – № 43. – С. 22.

¹⁶ Закон України "Про молодіжні та дитячі громадські організації" // Урядовий кур'єр. – 1999. – 12 січ.

¹⁷ Яворський А. УНКМО – лакомий кусочек. Вот многие и норовят укусить // Сегодня. – 2000. – 14 июня.

¹⁸ Рябика Владимир: Молодые никогда не поверят тем, кто однажды их обманул // Киевские новости. – 2000. – 31.08-6.09.

¹⁹ Кін Х. У боротьбі за фінансо-

ву ковдру. Чи спромігся б Господь нагодувати п'ятьма хлібцями українські молодіжні організації? // Політика і культура. – 2000. – №47. – С.27.

²⁰ Про становище молоді в Україні (за підсумками 1999 року). – С. 106.

²¹ Рябика Владимир: Молодые никогда не поверят тем, кто однажды их обманул // Киевские новости. – 2000. – 31.08-6.09.

²² Про становище молоді в Україні (за підсумками 1999 року). – С. 113.

²³ Там само. – С. 107.

²⁴ Діти, жінки та сім'я в Україні: Стат. зб. – К.: Державний комітет статистики України, 2000. – С.282.

²⁵ Кін Х. У боротьбі за фінансову ковдру... // Політика і культура. – 2000. – № 47. – С. 27–28; Петренко Д. Розкол в УНКМО: хто крайній? // Україна молода. – 2000. – 4 лип.; Яворський А. УНКМО – лакомий кусочек. Вот многие и норовят укусить // Сегодня. – 2000. – 14 июня; Дуцик Д. Гроші псують молодих // Україна молода. – 2000. – 17 черв.

²⁶ Детская и молодежная политика. Помощь детям и молодежи: Молодежная работа в Федеративной Республике Германии. – Вонн: IJAB, 1997. – С. 24–28.